

PROVINCIE A PERIFÉRIE

kových konstruktu. Pokud se čtenář probíje jazykovou houštinou Bláhova textu, rozpozná formulaci základní hypotézy, která má objasnit Bláhův koncept provincialismu. Podstata provincialismu není objasněna ně- go 2007/1, 81 str.

Téma mezioborové konference pořá- dané pod záštitou Katedry politologie 8) – ale předvedením určitého spole- a filozofie FF UJEP v Ústí nad Labem čenského pohybu, a to pohybu od pů- 13. 11. 2006 zní „Provincie a peri- ferie“. Rozmanitost úhlů pohledu, šeného světa směřem k absurdní hek- z nichž jednotliví autoři nahlížíjí da- tíčnosti soudobých poměrů, za jehož né téma, odráží jak rozmanitost od- klíčové protagonisty Bláha označuje horných zájmů, tak rozmanitost osob- postavy provincialisty a vyděděl- ních přístupů, které jsou zadáním té- ce.

Fáze tohoto pohybu charakterizuje V kaleidoskopické škále těchto pří- Bláha jako trhlinu v rámci původní stupň přesto místy rezonují sdílené společenské vztáženosti, útek z pů- myšlenkové koncepty. Téměř neze- vodní zajištěnosti do izolace vyděděl- tehné předtvo určitých vztahů, které necítí, otevření svobodného prostoru, nevědomky a nezáměrně váží jedno- a konečné konflikt s původní konfor- livé texty, je zachyceno v termínech, mitou. Současný stav označuje Bláha které místy shodně probleskují texty, jako absurdní: jedinci vyhnáni z náru- aby zde příznačně asociovaly motivy če původního zabezpečení se upínají spjaté s tématem periferie a provin- k paradoxním projevům takto nabyté cie: práh (Tippelt s odkazem na Blá- svobody, což Bláha v posledku hodno- hu), hrozba či ohrožení (Bláha, Tip- tí jako kontraproduktivní. Paralyzo- pel, Hoblík), žena *versus* muž (Hob- ván ve svém ústí o efektivitu a prog- lík, Vodička), racionalita (Hoblík, resivnost, obrací se vydědělec proti Kranát, Civín, Chavalka), autorita představiteli původnosti – provincio- (Hoblík, Kranát), zrcadlo (Kranát, Ci- nalistovi, který stále, klidně a nevzu- vín, Chavalka, Vodička)...

Shorník je otevřen příspěvkem Pet- řa Bláhy *Úskali etiky provincialis- mu*, který má být se vši pravděpodob- k výčit úskali, která číhají na předsta- ností sám ztlesněním ústředního té- vitele provincialismu: je to (i) matu, v tomto případě provincialis- představata, že postoj provincialismu mu, resp. provinciálního myšlení. je něčím novým a originálním, a při- Text je psán pozoruhodně nesrozu- tom je tím nejpůvodnějším pojsem, mitejným stylem, který si lbjuje (ii) zdání morální nevinnosti, které se v komplikovaných vyjádřeních, pře- zvrhává v pocit hluboké viny, (iii) růstajících až do nestravitelných jazy- zmechanizování postoje provincialiona-

lismu do jednoduchého pravidla čími plavou slov. V první části článku Tip- opak toho, co se obvykle číní – přitom petl rozebírá, jakými technikami Blá- zakoenění v původnosti je něčím ha tohoto neblabého účinku dosahuje. spontánním.

Po celém jazykově a formulačně úkolu ospravedlnit Bláhův odstrašují- neobyčejně zbytném expozé nabíží císiyl. Veden touto snahou, formuluje Bláha nad očekávání úsporný závěr: určité postřehy, v jejichž světle se ten- co se stane, pokud etika provinciona- to úkol může opradu zláť neúměrný lismu překona nastužena úskali? Ne- vynaložené námaze: „Nesrozumitel- stane se vůbec nic. Tento minimais- nost Bláhova textu není důsledkem je- mus podtrhuje Bláha závěrečnou vě- ho precíznosti“ (str. 16) ... „Autor ani tou: „Jedinyh hodnotově bezvýznam- neustloval o to, aby text měl řáz vě- ným přímosem bude to, že vedle vydě- deckosti“ (str. 16) ... „Náročnost čte- děncovy nezpůsoblosti k vyrovnání ní není způsobena ani náročností se s představou, že svět si někam ne- myšlenek“ (!) (str. 16). Vtírá se pro- ovladatelně směřuje, bude provincio- vokativní otázka, co tedy získáme čít- nalistovo tušení, že tomu tak je a že je bou Bláhova textu.

Základní Tippeltova teze zní, že ff- Zmoženému čtenáři se vnučuje losof provincialismu, který je hlav- otázka, zda si toto konstatování oprav- ní postavou Bláhovy knihy, by psal du muselo vyžádat tolik jazykové ekvi- nepochopitelně, přičemž by nepoch- libristiky. Odpověď se snaží podat ná- pitehnost „užíval jednak jako zbraň, sledující příspěvek.

Hynek Tippelt ve svém článku prostředek testování potencálně ne- *Strážce noci. O nepochopitelnosti bezpečného okolí“* (str. 17). Provinci- *provinciální filosofie* analyzuje knihu ální filosof – nepokroková, konzerva- Petra Bláhy *Filosofie provincialis- tivní figura, nepochopený solitér oci- mu*. Zaměřuje se na jeden klíčový rys tající se v permanentním konfliktu Bláhova textu, který označuje jako s většinou společností – si svou so- „nepochopitelnost“.

Hned v úvodu zaujme poznámka, nebyl pochopen. Provinciální filosof že kniha se dostala do rukou řady po- tedy záněrně narušuje oboustrannou tenciálních čtenáři. Potenciálních? komunikací a nechává své okolí v ne- Pokračování článku se vskutku snaží jistotě, zda hraje společnou hru... objasnit, proč čtenáři Bláhova textu Způsob psaní, který jediné přisluší povětšinou zůstávají pouze čtenáři provinciálního filosofu, je utopický –

potenciálními. „Kniha jistým způso- utopie, jako potvrzení neuskutečitel- bem znemožňuje, aby byla ve větší nosti, je údělem provinciálního filo- mňe čtena“ (str. 14) – to je vyjádření, sofa. Provinciální filosofovi, nemuší které musí probudit naši ostražítost. být srozumitelný – nechce přesvědčit,

Přetvárající dojmy z četby Bláho- nechce měnit, zlepšovat ani zachraňo- va textu jsou podle Tippelta spíš ne- vat. Jakmile se provinciální filosof uspokojující – čtenář se ztrácí v ne- obrní na pozici, která rezignuje na ja- srozumitelném textu a je zahlcen zá- kékoli uskutečnění, může si dovolit

vložit do svých utopických vizí nálepné polarity a uvést oba póly do vzájemné radikalitu: provinciální utopie jemného vztahu. S tímto posunem tě poukazuje na nebezpečnost jakéhokoli zúžení přičítají radikální proměna mezi zjednodušováním a efektivním totologie: oproti předchozím střizlivým zrychlováním, a to jak po technické, tak v rámci antropologickým popisům se tu po mentální stránce.

V závěru svého článku klade Tippel losofické, rozmáchané pospojované na pelt otázku, co vede provinciálního fi. nové vykladové rovině. Hoblíkova losofa k tomu, aby ve svém pesimistické úvaha nejprve problematizuje subtickém naladění přeci jen psal. Je to tanivizaci já a této souvislosti uvádí potřebu určitého sebezpozření? Je to na scénu otázku racionality (str. 31), tušení spřízněnosti s podobně smýšle, která je mu klíčem k hledaným odpovídajícími zoufalci? Tento poslední motiv vědím. Autor se zde snaží rozplést se Hynek Tippel snaží dešifrovat. překenní vztahy, jež se nabízejí při

V příspěvku Jiřího Hoblíka *Na periferii vyvstává extáze*, v centru se nalhá – autoritativnost – já.

Zum propadá do prázdnoty já se kon- Přes tuto zřetelnou metodologickou tématu periferie – provincie začít – kon nevyváženost obou částí analýzy nají zpevňovat. Na rozdíl od esejistic-získává Hoblíkův příspěvek určitou kého zpracování tématu, které bylo koherentní díky motivu racionality, od „údělem“ Petra Bláhy; vstupujeme něž se úvahy rozblhají oběma směry – k pevnější půdu standardního ry – k centru a k periferii. odborného textu. Studie Jana Kranáta *Provincie,*

Hoblík ve své stati tematizuje polaritu *periferie, pomezi Mají dějiny mimo* ritu centra a periferie, kterou s odkazem *centrum smysl?*, která je příspěvkem zem na N. Luhmana nejprve představení „zvenčí“, je přibližně střizlivým povuje jako důležitý prvek sociální jedním tématu z historického hlediska struktura, aby ji následně v první části. Autor vedle temných „provincie“

části svého zkoumání specifickoval ve vztahu k sociologii náboženství. Zde a „periferie“ pracuje s termínem „pomezi“ se nabíží možnost pojetí téma periferie mezi“. Po úvodní expozici se obrací ferie na příkladu extatické náboženství k dělení Evropy podle měřítek náboženské zkušenosti a sociální funkce extatických, etnických (s odkazem na tických kultur. Hoblík se tu opírá především o antropológickou studii I. M. či ekonomických. Lewis a dokládá, že extatické kultury Rozdělení Evropy na Východ a Zá-

pad jsou povětšinou záležitostí periferie pad vysvětluje pojmem „pomezi“, v tom smyslu, že jejich exponenti patří k maginativní skupinám, které bez centra (str. 39). Ztrátou centra je re se prostechnivím periferie extáze pád Cañibradu, který nebyl nahrazen mohou konfliktním způsobem vymezit novým centrem, a zanechal zvat větší mocenské pozici centra. tak upřázděný východoevropský

V druhé části své studie se Hoblík prostor sobě samému, bez vzorů pokouší analyzovat druhý pól zmíněný a autority.

Otázku po smyslu dějin na pomezí centrický model vztahové struktury, zodpovídá autor kladně – tyto dějiny, který s sebou nese zmožení vztahových vypouklým zrcadlem evropské vých center (a současně vymizení ho dějinného vývoje, protože v intenzivního vztahu centrum – periferie). Zde autizifikované podobě přednádky ofřesy tor odkazuje na husserlovské zázemí vlastních evropských dějin. Právě a myšlenku intersubjektivní, stejně v tomto smyslu jsou podle autora vývoje jako na atraktivnost tohoto schématu chodoevropské dějiny součástí evropských dějin.

Čtenáře, který očekává, že se na této kartesianismem nabízí Nitschova ma periferie bude také seriózně uvažovat na poli filosofické tradice, potě- deggera) excentrický model vztahové ší příspěvek Martina Nitscheho *Vědomí na periferii. Tři strukturální modely prožitku*.

Nitsche přistupuje k motivu periferie z fenomenologických pozic. Klade si otázku, zda lze ve vztahové strukturu prožitku odlišit centrum a periferii, a středem vědomí tohoto prožitku. a v této souvislosti analyzuje různé modely vztahové struktury prožívání. Jeho studie se rozblhá od kartesiánského modelu, který klade do centra prožitku lidské „já“. V tomto modelu vyvstává první periferii vědomí smyslové vjemy a představ; druhou periferii pak tvoří to, co smyslové vjemy a představ re- prezentují. V kartesiánské perspektivě tak dochází k posunu toho, co prožíváme, na periferii. Polaria centra a periferie tu na sebe upozorňuje tím, že

Ze zcela jiné perspektivy otevírá ferie tu na sebe upozorňuje tím, že motiv překonání vztahu centrum – peritický vztácí k nám samým. Proti tomuto modelu staví Nitsche alternativní modely vztahové struktury prožitku, jež uvádí poukazem na obrácený popis, který odkrývá možnosti jiného centrování prožitku, a tím i jiného, tj. ne-egocentrického chápání smyslu věcí – centrum prožitku lze položit do věcí samé a prožitek této věci vnímat jako periferii.

Jako první variantu vyrovnání se s kartesianismem uvádí Nitsche polypané v tomto kontextu spíš jako život-

ní forma) zdůrazňuje zásadní rovnost struována jedna verze smysluplného občana mezi sebou, stejně jako a obyvatelného světa – světa moderní a křesťanství vyzdvihuje jeho v jádru.

Autoři sledují fiktivní itinerář, který (odhlédneme-li od centralistických ryjí je strukturou textu vede po stopách tendenci zakotvených v římsko-ka-osamělého trosečníka na periferii moličké církevní struktury) otevírá demního světa, a sledují, jak v činech plurální možnosti navázat vztah Robinsona Crusoe probleskují meta- k Bohu a bližnímu nikoli z provilegované formy moderní verze světa: práce, dovaného centra, ale z kteréhokoli místa mesitkace, technologie, racionální na zemi.

Svět společnosti angažovaný se postupně zabývá v původně hravý vstup uzavírá Šimsa náctem necen- niční oblasti, vstikuje Robinson totalistické a neperiferní utopické vize, mutoto území vlastní normy a pravidla, která by spojila křesťanství, demoa a touto kultivací současně potvrzuje kraci a kritickou komunikativní filo- všechny základní kategorie moderní- sofii. Pro svůj návrh spojití vizi krá- ho světa. Robinsonovou reaktualizací lovtví Božího a současnou demoa- moderníty dochází k zásadní promě- kraci si bere za myšlenkové spojení ně: původní periferie se mění na oby- Habermase a Apela, stejně jako vateľnou provincii. Mocenské postava- H. Kunga nebo E. Tugendhata.

Svěží ton zaznívá z příspěvku Jana demního světa“, je navíc legitimováno Cívina a Jakuba Chavalky *Z troseční- jeho sekkám s „jiným“* (str. 61): *ka guvernérem Od periferie k provin- s příchodem Pátka je svržena Robn- cii po stopách Robinsona Crusoe*, somova civilizací role a jeho mise ve který čtenáře unášejí nejen do pomysl- službách modernity je naphněna – ných geografických dálek, ale přede- z trosečníka na periferii se stává gu- vším do neotřelých koncín myšlení, veměr provincie.

Kde s hravou lehkostí, při současném Umělecká perspektiva je naplno využití možnosti sémiotického výkla- oevřena příspěvkem Martina Koláře du, mapuje problém modernity. *Na okraji obratu*, který nahlíží motiv

Autoři tentokrát vycházejí z rozvr- periferie ve vztahu k vytvářnému dí- hu konkrétního literárního díla. In. Autor stručně nastiňuje problemat- v tomto případě z adaptace Defoeova tíku zasazení vytvářného díla – závěs- románu z pera J. V. Plevy. Poukazují něho obratu nebo prostorového útra- na odlišnou akcentaci Plevova zpra- ru – do okolního prostředí, jeho vy- cování, která umožňuje zachytit v li- mezení vůči kontextu. V této souvis- terárním přeběhu zkušenost moderni- losti se zaměřuje především na obraz ty a prezentaci hodnot moderní spo- jako plošné médium a na rám obratu lečnosti. To se opět děje v rozvrhu jako položopomenné místo mezi ob- centrum – periferie: podle nabízené razem a okolním prostředím.

interpretace jsme svědky toho, jak je Svě teoretické úvahy doplňuje pro- na samém okraji světa, tam, kde nedo- filem mladé umělkyně Vanesy Waller sahují civilizací struktury, rekon- Hardi, na jejíž tvorbě dokumentuje

možnosti uměleckého zivárnění vzia- Autor tematizuje zejména arbitrární hu centra a okolí. Přibližuje jednak povahu sociálních strukturů a snaží se autorčím způsob chromatického po- vystihnout mechanismy, které tyto jednáni plochy, jednak její způsob konstrukty ustávají. Při rozkrývání síte ukotvení obratu jako prostorové těchto strukturů poukazuje na jejich a prostorotvorné formy. Zde Kolář vzájemnou podmíněnost a předvádí poukazuje na autorčím zájem o prvek spojitost mezi chápáním tělesných dis- přechodu mezi obrazem a jeho oko- pozice a psychologický atributů u mužů lím a využití tohoto prvku pro umě- a žen. V této souvislosti zdůrazňuje lecké vyjádření.

Sborník uzavírají dva studentské pisovaných mužům a ženám, a zároveň upozorňuje, že sama tato hodnotová di- Slaminové *Existovat jako předměti*, ferencie diktuje způsob, jakým jsou (*Všichni přece toužíme být viděni*), jednotlivé vlastnosti mužům či ženám Slaminová svůj kritický pohled zamě- zpětně přisuzovány.

Staven pohledu druhého – se autorka kromé sféry a hodnotové rozlišení snaží rozvíjet s důrazem na prvek činnosti, kterým se v těchto sférách obousměrně vzájemnosti mezi vidě- věnují muži a ženy. Zároveň poukazu- ným a vidoucím. Opírá se přitom o ti- je na zásadní posun v chápání těchto tu *Věrnost v polybri*, *Hovory o femi- nismu, dějinách a vizualitě* M. Pach- odsunuta na okraj zájmu a dění, tedy manové.

Podobné ladění a obdobný so- ti; mužská, je chápána jako centrální. cialně kritický kontext je navozen V závěru svého příspěvku Vodička posledním příspěvkem z pera Vladi- analyzuje mechanismy, které stabilí- mtra Vodičky *Opomíjený boj o moc*: zují takto nastavené uspořádání a brá- *Pokus o násin konstrukce věčného ní jeho narušení. Svou úvalu uzavírá střetu žen a mužů*. Vykladová per- nástinen trvalého střetu mezi muži spektiva, sdílená s předchodím pří- a ženami, který je poháněn potřebou spěvkem, tu na sebe upozorňuje vzájemného vymezení, a toto vyme- shodnou terminologií (sociální kon- zení určuje jako nezbytné pro trvalé strukt, prefabrikát, resp. prefabrikat- obnovenání mužské identity.

ce) a podobnou dikci, která na scénu uvádí věčné genderové motivy: ne- ské) periferie – periferie, která se stá- rovná pozice mužů a žen, vztah k tě- vá, „provincii pod mocenskou nadvlá- lu a chápání tělesnosti, hodnotová dou mužů“ (str. 78), je tak posledním polarizace maskulinních a femini- ohlédnutím za tématem periferie nich vlastností a projeví, a samo- a provincie v ústeckém sborníku.

zejmně vše zaštiňující androcentris- Celkové vyznění sborníku pak od- mus či přímo falocentristismus. ráží záměry pořadatelů konference,

kteří zde již tradičně vymezili volně koncipované téma, otevřeně široké škále příspěvků z nejrůznějších oblastí. Výhodou takového přístupu je samozřejmě určitá multiperspektivita, která umožňuje odhalit v rámci nastoleného tématu řadu zajímavých motivů. Rubem této záměrné mnohostranosti může být menší čtenářský komfort plynoucí z absence jednočlánního zaměření sborníku jako celku, a vlastně i absence přesnějšího vymezení obou klíčových pojmů – periferie a provincie –, jejichž kontury může často spíše tušit.

Veronika Kondlová